

EEN WHATSAPPGROEP VOOR JENEVERBESROEST

Aad Termorshuizen¹ en Menno Boomsluiters

¹ Kabeljauwallee 11, 6865 BL Doorwerth

Termorshuizen, A. & Boomsluiters, M. 2019. A WhatsApp group for *Gymnosporangium*. *Coolia* 62(1): 2–4.

Juniper species in The Netherlands (whether indigenous or exotic) host six species of *Gymnosporangium* (rust fungi). We briefly present these species, and initiate a WhatsApp group to increase knowledge of the distribution and phenology of these fungi.

Jeneverbesroest (*Gymnosporangium*) is een van de meest spectaculaire roestschimmels. Ze groeien op jeneverbes en vormen gewoonlijk in de tweede helft van april of de eerste helft van mei gedurende maar een paar dagen per jaar op jeneverbes oranje, trilzwamachtige klodders, de telia. In deze telia zitten de teliosporen. Deze teliosporen kiemen direct om basidiosporen te vormen, en deze basidiosporen infecteren vervolgens diverse soorten uit de Rosaceae.

De kortstondigheid van fructificatie op jeneverbes maakt dat jeneverbesroest op jeneverbes slecht onderzocht is. Om het zoeken te vergemakkelijken stellen we voor om een WhatsAppgroep ‘Gymnosporangium’ op te zetten, met louter en alleen het doel om Jeneverbesroest te onderzoeken op jeneverbes en met name om elkaar te waarschuwen wanneer en waar de eerste vondsten zijn gedaan. Vervolgens kunnen leden van de WhatsAppgroep de jeneverbessen in hun eigen omgeving afzoeken op aanwezigheid van roest. Ervaring leert dat alle soorten vrijwel tegelijkertijd te vinden zijn.

Op wilde jeneverbes komen vier *Gymnosporangium*-soorten voor, twee minder dan op uitheemse soorten. Wilde jeneverbes (*Juniperus communis*) onderscheidt zich van deze in Nederland aanwezige gekweekte soorten door de scherpe, 1,5 cm lange naalden en schubvormige bladeren, en de opgaande of rechtopstaande takken.

Roestsoorten op wilde jeneverbes (*Juniperus communis*)

Het betreft 4 soorten *Gymnosporangium*: *G. clavariiforme* (Meidoorn-jeneverbesroest), *G. cornutum* (Lijsterbes-jeneverbesroest), *G. gaeumannii* (Eenhuisige jeneverbesroest) en *G. tremelloides* (Kussentjesjeneverbesroest). Van deze soorten vormt *G. gaeumannii* uredinia en telia op de tweedejaars en oudere naalden, en geen oranje, trilzwamachtige telia. Waarschijnlijk kunnen deze uredinia en telia gedurende langere tijd waargenomen worden. De overige soorten vormen wel oranje, trilzwamachtige telia. Het onderscheid is als volgt:

- 1a** Telia op niet meer groene, galachtig misvormde takken 2
- 1b** Telia op jonge, nog groene takken of tussen de naalden, geen misvormingen op de takken; teliosporen $32\text{--}52 \times 18\text{--}28 \mu\text{m}$ *G. cornutum*
- 2a** Telia op middeldikke takken, afgeplat of kussenvormig, $2 \times 0,5 \text{ cm}$ en $1\text{--}2 \text{ mm}$ hoog; dikwandige teliosporen met een $2,5 \mu\text{m}$ dikke wand zijn $35\text{--}64 \times 20\text{--}30 \mu\text{m}$ groot, sporen met een ca. $1 \mu\text{m}$ dikke wand zijn langer en smaller *G. tremelloides*
- 2b** Telia op oude, dikke takken, cilindrisch, $5\text{--}10 \text{ mm}$ lang en $0,7\text{--}1,5 \text{ mm}$ breed; teliosporen $40\text{--}120 \times 12\text{--}22 \mu\text{m}$, wand $1,5\text{--}2,5 \mu\text{m}$ dik. *G. clavariiforme*

Figuur 1. Bovenste rij: *Gymnosporangium cornutum* (Lijsterbesjeneverbesroest); tweede rij: *G. tremelloides* (Kussentjes-jeneverbesroest); derde rij: *G. clavariiforme* (Meidoorn-jeneverbesroest). (Foto's: Menno Boomsluiter)

Figuur 2. *G. sabinae* s.l. (Foto: Menno Boomsluiters)

Roestsoorten op andere soorten jeneverbes

Naast de hierboven onder wilde jeneverbes genoemde soorten worden op uitheemse soorten jeneverbes ook *G. confusum* (Afgeronde jeneverbesroest) en *G. sabinae* (Peer-jeneverbesroest) aangetroffen. Of *G. gaeumannii* op deze soorten jeneverbes voorkomt is onzeker. *G. confusum* en *G. sabinae* zijn op jeneverbes niet van elkaar te onderscheiden en worden daarom gegroepeerd onder *G. sabinae* s.l. Deze zit net als *G. clavariiforme* en *G. tremelloides* op oudere, misvormde takken, maar de telia zijn conisch (en dus niet cilindrisch of afgeplat), 8-10 mm hoog, en de sporen zijn met $38-48 \times 20-30 \mu\text{m}$ relatief klein.

Een aantal zaken verdient nader onderzoek in de jeneverbesroesten. Interessant is bijvoorbeeld de vraag hoe lang fructificatie aanhoudt. En ook: hoe algemeen is *G. cornutum* eigenlijk? De telia van de weinige vondsten van deze soort uit Nederland tot nu toe waren dermate minuscule dat het aannemelijk is dat deze soort veel over het hoofd gezien is. Ook is een aantal morfologische kenmerken onvoldoende onderzocht, zoals de grootte van de telia van *G. cornutum* en de grootte van de teliosporen. Ook zou het leuk zijn als we een methode hebben om de alternatieve waardplant te infecteren, want dan kunnen we misschien in de toekomst het onderscheid van *G. confusum* en *G. sabinae* op jeneverbes leren kennen. Menno heeft hiertoe wel pogingen ondernomen, maar dat is tot nu toe zonder succes gebleven.

Niet alleen zijn jeneverbesroesten spectaculaire schimmels, ook bieden ze de gelegenheid om het veld in te gaan op een moment waarop een 'normale' mycoloog in diepe winterslaap is! Aanmeldingen voor de WhatsAppgroep onder vermelding van uw naam op 06-20432168. Voor diegenen die geen WhatsApp gebruiken is er helaas geen alternatief.

Meer details over *Gymnosporangium* staan in 'Roesten van Nederland' (Termorshuizen & Swertz, 2011). Dit boek is nog steeds bij de eerste auteur te verkrijgen.

Literatuur

Termorshuizen, A.J., Swertz, C.A. 2011. Roesten van Nederland. Uitgegeven door Aad Termorshuizen.

